ÎNLĂTURAREA RĂSPUNDERII CONTRAVENȚIONALE ÎN CAZUL ÎNCHEIERII TRANZACȚIEI DE ÎMPĂCARE

REMOVAL OF CONTRAVENTIONAL LIABILITY IN THE EVENT OF CONCLUSION OF THE SETTLEMENT TRANSACTION

Igor SPÎNU
Doctor în drept, conferențiar universitar
ORCID ID: 0000-0001-7512-6546
Email: profesor.avocat@gmail.com
Universitatea de Studii Europene din Moldova

Dorel COJOCARI
doctorand
ORCID ID: 0009-0002-3778-7831
Email: cojocaridorel63@gmail.com
Şcoala Doctorală Ştiinţe Juridice și Relaţii Internaţionale
Universitatea de Studii Europene din Moldova

CZU: 342.4:364.3:331.105.24 **DOI:** https://doi.org/10.59295/ssdoed2025.31

Abstract: *The article examines contraventional liability in the Republic of Moldova, focusing on mediation as an alternative mechanism for resolving contraventional disputes. The objective of the study is to analyze the legal framework and practices related to mediation, particularly the application of the reconciliation transaction. The research methodology is based on a legislative analysis of the Contraventional Code and the Law on Mediation, complemented by statistical data provided by the Mediation Council. The main findings highlight the role of mediation in relieving courts and improving the efficiency of dispute resolution. The reconciliation transaction, strictly regulated, is validated by the court to ensure legality and fairness between parties. Statistics show a gradual increase in the number of cases resolved through mediation, from 3 in 2021 to 20 in 2023. The article emphasizes the advantages of mediation in reducing time and procedural costs but warns of risks such as the irrevocability of the transaction. The conclusion is that*

mediation offers a modern and efficient tool, aligned with the principles of legality and humanism.

Keywords: *contravention, law, contraventional liability, mediation.*

Rezumat: *Articolul examinează răspunderea contravențională în Republica Moldova, concentrându-se pe mediere ca mecanism alternativ de soluționare a litigiilor contravenționale. Obiectivul studiului este de a analiza cadrul legal și practicile legate de mediere, în special aplicarea tranzacției de reconciliere. Metodologia cercetării se bazează pe o analiză legislativă a Codului contravențional și a Legii medierii, completată de date statistice furnizate de Consiliul de mediere. Principalele constatări evidențiază rolul medierii în ameliorarea instanțelor și în îmbunătățirea eficienței soluționării litigiilor. Tranzacția de reconciliere, strict reglementată, este validată de instanță pentru a asigura legalitatea și corectitudinea între părți. Statisticile arată o creștere treptată a numărului de cazuri soluționate prin mediere, de la 3 în 2021 la 20 în 2023. Articolul subliniază avantajele medierii în reducerea timpului și a costurilor procedurale dar avertizează asupra riscurilor precum irevocabilitatea tranzacției. Concluzia este că medierea oferă un instrument modern și eficient, aliniat principiilor legalității și umanismului.*

Cuvinte-cheie: *contravenționalitate, drept, răspundere contravențională, mediere.*

Introducere

Ca și oricare ramură de drept, ramura dreptului contravențional are la bază mai multe principii, unul dintre care este „Principiul răspunderii contravenționale personale” care prevede că atât obligația ce decurge dintr-o normă juridică de a avea o anumită conduită, cât şi răspunderea ce decurge din nesocotirea acestei obligații revin numai persoanei care nu şi-a respectat obligația şi a săvârșit o faptă interzisă de lege. Ca şi în dreptul penal, în dreptul contravențional nu se poate antrena răspunderea juridică pentru fapta săvârșită de altă persoană.[1, p.16]

Totodată, Codul contravențional stabilește cauzele care înlătură răspunderea contravențională. Dar atragem atenția asupra faptului că, înlăturarea răspunderii contravenţionale nu conduce la înlăturarea caracterului contravențional al faptei, ci doar la înlăturarea aplicării sau executării sancțiunii contravenţionale.

Regimul juridic al răspunderii contravenţionale se consideră una din problemele actuale. Observăm faptul că fiecare dintre autori, analizează răspunderea contravenţională în mod diferit, unii consideră că răspunderea contravenţională este o formă independentă a răspunderii juridice, şi alţii sînt de părerea că ea este o formă a răspunderii administrative.

Răspunderea contravenţională, este o formă de răspundere juridică, reglementată de normele dreptului contravenţional, ea se ocupă de date reale şi concrete ca: contravenţia, persoanele ce pot fi trase la răspundere, cauzele care înlătură caracterul contravenţional al faptei, sancţiunile contravenţionale, organele competente de a aplica sancţiunea.

La moment, Codul contravențional stabilește mai multe cauze care înlătură răspunderea contravențională, și anume: renunţărea benevolă la săvîrşirea contravenţiei; starea de iresponsabilitate; comiterea contravenției neînsemnate sau al tentativei de contravenție neînsemnată; împăcărea victimei cu făptuitorul; expirarea termenului de prescripţie al răspunderii contravenţionale; amnistia; constatarea amiabilă a accidentului rutier și încheierea tranzacţiei conform Legii cu privire la mediere.

Rezultate și discuții

Instituția liberării de răspundere contravențională se aplică în Republica Moldova în legătură cu realizarea principiilor fundamentale precum legalitatea, echitatea, umanismul, individualizarea răspunderii juridice. Astfel, atragem atenția asupra faptului că, scopul instituției liberării de răspundere contravențională, este de a nu admite sancționare nejustificată a persoanei, care a întrunit condițiile legale pentru a fi liberată de răspundere contravențională.

Dat fiind faptul că legislația civilă reglementează principiul disponibilității părților, oferind posibilitatea părţilor aflate într-un conflict de a soluţiona pretențiile reciproce pe cale amiabilă, până a ajunge în instanţa de judecată, sau dacă una dintre părţi a declanşat deja procesul, de a-l înceta și soluționa conflictul printr-o încheiere judecătorească având la bază o tranzacţie de împăcare, aceste reglementări sau extins pe parcursul evoluției și în dreptul contravențional.

Astfel, Codul contravențional reglementează în art.26 lit.c[1]) înlăturarea răspunderii contravenționale pentru fapta ce conţine elementele constitutive ale contravenţiei în cazul încheierii tranzacţiei conform Legii cu privire la mediere.

Însă, tranzacția de împăcare nu poate fi încheiată în orice situații, ci doar în cazul comiterii contravențiilor prevăzute de art.29 din Codul contravențional.

În opinia noastră, această reglementare riguroasă se datorează în prim plan pericolului social al faptelor comise, iar în plan secund a naturii acestor contravenții și a relațiilor sociale ca care acestea atentează.

Urmare a celor menționate, stabilim că, în cazul comiterii contravențiilor prevăzute de art.29 din Codul contravențional, părțile adică făptu-

itorul pe de o parte și victima pe de altă parte pot soluționa problema apărută(repara prejudiciul cauzat) apelând la procedura de mediere, care se finalizează cu încheierea tranzacției de împăcare în cazul în care părțile convin astfel.

Aici, este important de menționat caracterul solemn al tranzacției de împăcare, reieșind din faptul că voința părţilor trebuie prezentată instanţei de judecată care, constatând-o, va emite o hotărâre prin care i se va da forţă juridică. Prin urmare, înțelegerea părţilor va dobândi forţă juridică, pentru a produce efecte, în principal stingerea procesului, numai după ce va fi consfinţită prin hotărârea judecătorească.

Conform Legii nr.137/2015 cu privire la mediere art.32, stabilește noțiunea de tranzacție, după cum urmează: Tranzacţia este acordul încheiat de părţi şi contrasemnat de mediator, ca urmare a procesului de mediere, prin care părţile consimt asupra soluţionării amiabile a unui litigiu. Tranzacţia trebuie să corespundă condiţiilor de valabilitate prevăzute de prezenta lege, Codul civil şi de alte acte legislative.

Pe de altă parte și Codul civil stabilește în art.1917 alin.(1). noțiunea tranzacției, și anume Tranzacţia este contractul prin care părţile previn un proces ce poate să înceapă, termină un proces început sau rezolvă dificultăţile ce apar în procesul executării unei hotărîri judecătoreşti.

Prin urmare, analizând noțiunile propuse constatăm ele se completează reciproc, astfel stabilind caracteristicele esențiale ale tranzacției de împăcare ce pot fi aplicate și în dreptul contravențional.

După cum menționează doctrina autohtonă, instituţia medierii a fost creată pentru a îmbunătăţi prin completare sistemul judiciar într-un mod constructiv, nu pentru a înlocui tradiţionalul litigiu în instanţă. Părţile pot folosi procesul de mediere înainte sau în timpul litigiului în instanţă pentru a preveni o acţiune civilă sau pentru a preveni o hotărâre care nu va fi acceptată cel puţin de către una dintre părţi. [2]

Considerăm oportună introducerea în sistemul justiției a procedurii de mediere, ce are rolul de ușurare a sistemul judecătoresc și a nu complica procesele de judecată care în ultimii ani sunt tot mai complexe și prin urmare necesită mai mult timp și cheltuieli judiciare. Astfel, legiuitorul a pus la îndemâna părților acest mecanism care să le permită identificarea unui compromis sub monitorizarea instanței de judecată.

Acest mecanism de control al instanței, a venit să monitorizeze legalitatea și oportunitatea intervenirii acestei instituții, pentru a nu permite agravarea stării părții care se află într-o poziție inferioară sau abuzul de drept. Deci, rolul tranzacției de împăcare este nu numai de a micșora

numărul de litigii în instanțe și soluționarea procesului dintre părți, în condiții avantajoase reciproc, ci și de a exclude orice posibilitate de litigiu pe viitor privind obiectul cauzei pentru care s-a încheiat tranzacția.

Suntem de acord cu opinia doctrinarilor autohtoni, care menționează că: Importanța practică a tranzacției de împăcare presupune nu doar că invită părțile la proces la masa de discuții, stabilind astfel relații de parteneriat între acestea, dar și permite încetarea rapidă a procesului, economisind astfel și timp, și mijloace financiare. Însă urmează de reținut că riscul acestei instituții se materializează prin faptul că din moment ce a fost efectuat, este irevocabil, iar părţile nu mai pot reveni asupra manifestării lor de voinţă, în sensul de a retracta.

De asemenea, nici instanţa de judecată, din moment ce a luat act de voința părților şi a pronunțat o hotărâre, în consecință, nu mai poate reveni. [3]

Dacă analizăm prevederile actelor normative menționate mai sus, stabilim următoarele aspecte: În cazul intenției victimei și contravenientului de a recurge la încheierea tranzacției în cazul contravențiilor prevăzute de art.29 din Codul contravențional, pînă la începerea procedurii judciare de examinare a cauzei contravenționale, procedura de mediere se începe o dată cu semnarea contractului de mediere între ei și mediatorul, astfel demonstrând intenția lor reală de a soluționa conflictul pe cale amiabilă.

Conform legii cu privire la mediere, contractul de mediere reprezintă un acord încheiat între mediator, pe de o parte, și părțile aflate în litigiu, pe de altă parte, prin care mediatorul se obligă să medieze un litigiu în procedura stabilită de prezenta lege. Astfel, o dată cu încheierea contractului de mediere, se începe procedura de mediere iar victima și contravenientul obțin alte statute, fiind numiți în continuare „părți”.

Totodată, aceeași lege cu privire la mediere stabilește definiția de „parte” a procesului de mediere, ce poate fi persoană fizică sau juridică, inclusiv autoritate publică, care îşi exprimă acordul de a soluţiona un litigiu prin mediere. Astfel, o dată cu obținerea statutului de parte în procesul de mediere, victima și făptuitorul obțin alte statute juridice și corespunzător alte drepturi și obligații conform legii menționate.

În cazul în care, victima și contravenientul doresc și solicită să recurgă la mediere deja în cadrul procesului de examinare a cauzei în instanța de judecată, judecătorul în conformitate cu art. 455^1 din Codul contravențional, în termen de cel mult 3 zile de la data repartizării cauzei, o încheiere prin care dispune suspendarea cauzei contravenționale şi inițierea procedurii de mediere în condițiile Legii cu privire la mediere.

În continuare, același articol stabilește că, la încetarea medierii, mediatorul întocmeşte şi semnează un proces-verbal în care consemnează temeiul încetării procesului de mediere. Procesul-verbal se înmânează părţilor şi se prezintă instanţei de judecată.

Astfel, dacă părţile au încheiat o tranzacție, aceasta se prezintă instanţei de judecată în a cărei procedură se află cauza contravenţională şi constituie temei pentru înlăturarea răspunderii contravenţionale sau încetarea procesului contravenţional în conformitate cu prevederile art. 26 şi 29 din Codul contravențional.

Considerăm important de menționat faptul că, mediatorul nu are putere de decizie asupra acestor condiţiilor de mediere dintre părți, dar, la cererea părţilor, poate înainta propuneri privind opțiunile de soluţionare a litigiului.

Însă, în cazul în care părțile nu au convenit de comun acord, asupra condițiilor de soluționare a litigiului, cauza contravențională urmează a fi examinată în continuare de către instanța de judecată, iar ca urmare emiterea hotărârii, ce va avea puterea lucrului judecat și va fi obligatorie pentru victimă și contravenient. Astfel, urmarea procedurii de mediere, schimbării statutelor juridice, încheierii tranzacției de împăcare, încetarea procesului contravențional, este logică și de altfel oportună eliberarea de răspundere contravențională a făptuitorului, cu o consecință suplimentarea lisa înscrisurilor în cazierul contravențional al persoanei despre comiterea contravențiilor.

Dacă analizăm datele statistice [4] prezentate de către Consiliul de Mediere, pe parcursul ultimilor trei ani numărul de cauze contravenționale soluționate prin recurgerea la procedura de mediere este în continuă creștere.

Astfel, dacă analizăm Raportul de date statistice cu privire la litigiile soluționate pe calea medierii pentru anul 2021, observăm că numărul de adresări pentru a soluționa litigiile contravenționale este de 3(trei) dintre care doar două au fost soluționate.

Analizând același raport din 2022 observăm că numărul de adresări pentru a soluționa litigiile contravenționale a crescut la 19 dintre care 17 au fost soluționate.

În anul 2023 numărul de adresări pentru a soluționa litigiile contravenționale nu a crescut semnificativ, fiind în număr de 20 dintre care toate 20 au fost soluționate prin procedura de mediere. Dacă analizăm în ansamblu aceste rapoarte, putem concluziona că procedura de soluționare

a cauzelor contravenționale prin intermediul instituției medierii în Republica Moldova este încă la început de cale, dar evoluează cu pași siguri, astfel oferind justițiabililor mai multe posibilități de a soluționa conflictele.

Concluzii

O primă concluzie este că, medierea poate fi o soluție eficientă pentru litigiile contravenționale, deoarece procedura de mediere, introdusă în legislația contravențională din Republica Moldova, deja în opinia noastră reprezintă un mecanism eficient pentru reducerea numărului de litigii în instanțe. Aceasta permite soluționarea amiabilă a conflictelor, economisind timp și resurse financiare pentru ambele părți implicate.

O altă concluzie este că procedura de mediere oferă victimei și contravenientului flexibilitate în raport cu drepturile lor. Procedura de mediere oferă părților implicate posibilitatea de a soluționa conflictul într-un mod personalizat și adaptat nevoilor lor specifice, promovând echitatea și colaborarea, fără a compromite legalitatea sau protecția juridică. Acest proces asigură legalitatea înțelegerii dintre părți și previne orice formă de abuz sau inegalitate în cadrul medierii.

O ultimă concluzie este că, instituției medierii în practica contravențională este într-o dezvoltarea treptată. Deși implementarea medierii în litigiile contravenționale este încă la început în Republica Moldova, creșterea constantă a cazurilor soluționate prin această procedură demonstrează o tendință pozitivă și promite un impact benefic pe termen lung asupra sistemului juridic.

Referințe:

1. DRĂGHICI, C., DRĂGHICI, C.V., IACOB, A., CORCHEŞ, R. Drept contravențional. București: Tritonic, 2003, p. 16;
2. CUPCEA, V., CERNOLEV, O., Medierea Judiciară Obligatorie – Un eșec în Republica Moldova. In: Revista Institutului Naţional al Justiţiei, nr. 3 (62), 2022.
3. DANIOV, A., CIOBANU, O., Tranzacția de împăcare – Actul de dispoziție ce contribuie la o disciplinare. In: Revista Naţională de Drept, nr. 4-6, 2018.
4. Rapoartele statistice ale Consiliului de Mediere. Disponibil: https://mediere.gov.md/ro/documents-terms/date-statistice [Accesat: 11.12.2024].

N.B.: Școala Doctorală USEM, Specialitatea științifică- 552.07. Drept contravenţional.